

An Examination of Factors Influencing Tourist Attraction in Desert Sports Activities of Ferdous City

Mohammad Mehdi Pazandeh²
Saeed Amirnejad²

Seyed Mohammad Hössein Razavi²
Nasrullah Mohammadi²

Received: 7/5/2022

Accepted: 21/10/2023

Introduction

Today, the tourism industry has become so significant that economists refer to it as a hidden export. This hidden export has seen rapid growth in recent years, and many countries consider it a major source of income. It's important to note that the large economic cycles driven by tourism can directly enhance the economy and are often more efficient than other income sources for a country, such as oil (Kareemi & Karimi, 2017, p. 32). Desert tourism is a subset of sustainable tourism. For the purposes of this research, desert tourism is defined as "responsible travel to natural areas that conserves the environment and improves the well-being of local people." The outcomes of adopting a responsible approach to desert tourism include minimizing environmental impact, fostering environmental and cultural awareness and respect, providing positive experiences for both visitors and host communities, generating financial benefits for the protection of nature and natural resources, empowering local communities politically, and acquainting visitors with the political, environmental, and social climate of the host countries. South Khorasan province boasts numerous natural and historical attractions. Proper management of these attractions can significantly contribute to the development of the tourism industry in this province. This research aims to identify the factors that influence the appeal of sports tourism in the Ferdows desert region.

Methods

The methodology employed in this research is descriptive, utilizing a survey approach. The statistical population encompasses all sports tourists in the desert area

-
- 2 . PhD Student in Sports Management, Faculty of Sports Sciences, Shamal University, Amol, Iran mohammadmehdi.pazandeh@yahoo.com
  - 2 . Professor of Sports Management, Faculty of Sports Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran. Author responsible for razavismh@gmail.com
  - 2 . Assistant Professor, Department of Physical Education, University of Art, Tehran, Iran s.amirnejad@art.ac.ir
  - 2 . Assistant Professor of Sports Management, Department of Physical Education, Payam Noor University, Tehran, Iran n_mohamadi@pnu.ac.ir

of Ferdous city. Ferdous is a city situated in the north of South Khorasan province. It includes two cities, Ferdous and Islamieh, and the villages of Baghistan, Barun, and Khanekuk, with Ferdous city as the center. The sampling method in this research is probabilistic. Given that the statistical population comprises all sports tourists in the Ferdous desert region, and considering the number of sports tourism areas in Ferdous, 10 sports tourism areas were initially selected. From each area, 40 individuals were randomly chosen as subjects from among the tourists. To determine the sample size for this research, Cochran's formula was utilized. Based on the classification made in the community section, the number of the statistical sample was approximately 400 people, according to the unlimited statistical population. The questionnaire used in this research is researcher-made and consists of 24 questions. These questions are graded based on a 5-point Likert scale. The content validity of the questionnaire was confirmed by five professors and sports management experts, and the construct validity was appropriately measured and reported through confirmatory factor analysis. The reliability of the questionnaire was also calculated using Cronbach's alpha coefficient. In this research, SPSS was used to measure descriptive statistics (such as abundance and frequency percentage), and the Structural Equation Model was used to measure inferential statistics with Amos software.

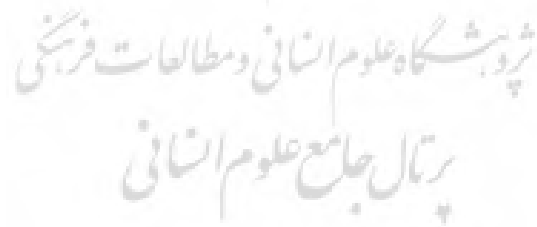
Findings

The model developed was validated for the purpose of first-order confirmatory factor analysis of the questionnaire on factors influencing the development of sports tourism, using standard coefficients. All indicators fall within the desired range, confirming the appropriateness of the research measurement model in fitting the collected data. Therefore, the structural model can be fitted to the data in the next step. The goodness of fit index was 0.041, confirming the model's fit. Also, when the result of dividing the chi-square calculated by the degrees of freedom (df) value is less than 5, the model's fit is confirmed. In this research, the value of this index is 1.66, supporting the model's fit. Additionally, when the standard fit index, adaptive fit, criterion fit, relative fit, and goodness of fit are calculated to be higher than or equal to 0.9, the model's appropriate fit is confirmed. The three identified dimensions of factors affecting the development of sports tourism in this study, namely natural attractions, cultural and managerial factors, and infrastructural factors, have influence coefficients of 0.49, 0.34, and 0.19, respectively, on the explanation of this concept. These are high-impact factors and indicate that all three dimensions identified in the formation of the concept of sports tourism in the Ferdows desert region play a relatively similar role. All indicators fall within the desired range, confirming the appropriateness of the research's structural model in fitting the collected data. Therefore, this model can be used to respond to research hypotheses.

Discussion and Conclusion

The primary objective of this study is to examine the factors that influence the development of sports tourism in the Ferdows desert region. The desert offers a lesser-known tourism potential. The tourism sector has been regarded as the driving force behind the development of cities on the fringes of the Iranian desert. This study assesses the factors that influence the development of sports tourism, and the study's innovation lies in the application of these factors to desert sports. The results of this study indicate the influence of cultural and managerial factors on sports tourism, with a 34% impact rate. A proposed solution in this field is to invest effectively in cultural and managerial fields in desert regions, transforming half of Iran into a tourism hub in desert areas, attracting domestic and foreign tourists to these areas. Ferdows city, with its pristine desert location and natural attractions, can serve as a platform for desert-specific sports and multilateral desert tournaments. Additionally, considering the city's cultural ambiance and effective management system, tourism, particularly sports tourism, can be integrated into urban development plans, enabling the construction of numerous recreational and tourist facilities in the region. Moreover, by training human resources, employing experts, and implementing proper management strategies and decisions, a significant step can be taken towards the development of this crucial sector.

Keywords: Ferdous, Desert, Sports Tourism, Natural Attractions.

References

- Adabi Firouzjah, J., Koozechian, H., & Ehsani, M. (2008). Barrasi-ye mohamtarin jāzebehā-ye tabi'i-ye varzeshi moa'ser bar tose'e-ye gardeshgari-ye varzeshi-ye keshvar az didgāh-e kārshenāsān-e varzeshi va gardeshgari [Investigation of the most important natural sports attractions affecting the development of sports tourism in the country from the perspective of sports and tourism experts]. *Sports Management*, 1(1), 67-81. [In Persian]
- Ali Akbari, I., & Esmaili, B. (2015). Tose'e-ye gardeshgari-ye boomi va pāydāri-ye nezām-e sokunatgāhi-ye hāshie-ye kavir [The development of local tourism and the sustainability of the residential system on the fringe of the desert]. *Tourism Management Studies*, 11(36), 1-33. [In Persian]
- Amin Rostam-Kalai, N., & Poursoltani Zrandi, H. (2018). Avāmel-e mo'aser bar tose'e-ye gardeshgari-ye varzeshi bā tākid bar jāzebe-hā-ye tabi'i-ye varzeshi-ye ostān-e alborz [Factors affecting the development of sports tourism with an emphasis on the natural sports attractions of Alborz province]. *Applied Research in Sports Management*, 8(2), 109-116. [In Persian]
- Asadisaravi, M., Ezanloo, M., & Seyed Alipour, Kh. (2022). Development of sustainable tourism strategies in the desert regions of northeast Kerman Province. *Naqshejahan-Basic Studies and New Technologies of Architecture and Planning*, 12(2), 74-94.
- Delbari, S. M., & Barani, H. (2014). Potānsiyāl-hā-ye gardeshgari va tose'e-ye pāydār-e ecotourismi-ye zist-būm-e biyābāni-ye irān [Potentials for tourism and sustainable development of ecotourism in the desert ecosystem of Iran]. *Tourism Space Geography*, 4(16), 23-34. [In Persian]
- Faulkner, C., Tideswell, & Westone, A. (1998). Leveraging tourism benefits from the Sydney 2000 Olympics. In *Sport Management: Opportunities and Changes, Fourth Annual Conference of the Sport Management Association of Australia and New Zealand*. Gold Coast, Australia.
- Hall, C. (1992). Adventure, sport and health tourism. In M. L. & C. M. Hall (Eds.), *Special interest tourism*. London: Bellhaven Press.
- Hashemi Ghazar, M. (2018). Ecotourism va hefāzat az tanavow-e zisti-ye biyābān va kavir (motāle'e-ye moredi: manāteq-e ecotourism-e kavir-e khorāsān-e jonubi, tahat-e hefāzat-e sāzmān-e mohit-zist) [Ecotourism and the protection of desert and desert biodiversity (case study: ecotourism areas of the desert of South Khorasan, protected by the environment organization)]. In *The First International Conference on Sesert Tourism, Lut; Local and international opportunities*. Birjand: University of Birjand. [In Persian]
- Hashemi, S. M., Alipour, A., Yousefi Feshaki, M., & Mousavi, M. (2019). Shenāsāyi va olowiyat-bandi-ye ghābeliyat-hā-ye gardeshgari dar manāteq-e kaviri va biyābāni-ye ostān-e qom [Identifying and prioritizing tourism potential in the desert and steppe regions of Qom province]. *Human Geography Research*, 52(1), 17-37. [In Persian]
- Karimi, M., & Karimi, N. (2017). Barrasi-ye tāsirāt-e gardeshgari-ye varzeshi dar keshvar-hā-ye mizbān [Investigating the effects of sports tourism in the host

countries]. In *The conference of the scientific community of Iranians residing in China, investigating the development processes and achievements in China*. Beijing: Beijing Students' Assembly. [In Persian]

- Keymanesh, D. (2023). *Report on the diversity of tourism attractions as the main source of attracting tourists to Yazd Province*. From <https://portal.yazdcity.ir/%d8%aa%d9%86%d9%88%d8%b9-%d8%ac%d8> [In Persian]

- Lippke, R. L. (2001). Five concerns regarding commercialisation of Leisure. *Business and Society Review*, 2(2), 107-126.

- Murgante, B., Eskandari Sani, M., Pishgahi, S., Zarghamfard, M., & Kahaki, F. (2021). Factors affecting the Lut desert tourism in Iran: Developing an interpretive-structural model. *Sustainability*, 13(13), 7245-7263. Doi:10.3390/su13137245

- Naseri, M. (1384). *Barrasi-ye tāvanmandi-hā-ye tabi'atgardi-ye shahrestān-e esfaraīyen* [Investigating the capabilities of nature tourism in Esfrain] (Unpublished master's thesis). Hakim Sabzevari University. [In Persian]

- Ngoka, P. (2013). Sports tourism and sustainable development in Africa. *Jorind*, 11(1), 78-89.

- Oladipo, O. S. (2021). Heritage sport tourism for sustainable development in Nigeria. *Journal of Tourism & Sports Management*, 4(1), 365-374.

- Pambudi, P. S., & Nurhasan, N. W. K. (2020). Sustainable development of sport tourism in Banyuwangi. *Sustainable development of sport*, 15, 117-126. Doi:10.22630/TIRR.2020.13.10

- Pitts, B. (1999). Sport tourism and niche markets. *Journal of Vacation Marketing*, 5(1), 31-50.

- Soyland, H. S. (2020). *Qatars sports strategy: A case of sports diplomacy or sportswashing?* (Unpublished master's thesis). University Institute of Lisbon, Lisbon, Portugal.

- Yaghoubi, N. M., Ghasabzadeh Langari, Z., Ahang, F., & Ghaffari, H. (2018). Tadvin-e rāhbordehā-ye tose'e-ye ecotourism-e biyābān dar dasht-e loot [Developing strategies for desert ecotourism development in Lut desert]. *Strategic Management Studies*, 10(40), 151-174. [In Persian]

- Yang, J. J., Huai-Wei Lo, Chen-Shen Chao, Chih-Chien Shen, & Chin-Cheng Yang. (2020). Establishing a sustainable sports tourism evaluation framework with a hybrid multi-criteria decision-making model to explore potential sports tourism attractions in Taiwan. *Sustainability*, 12(4), 1673. Doi:10.3390/su12041673

- Zahedi, S. (2004). Chālesh-hā-ye tose'e-ye pāydār az manzar-e ecotourism [Challenges of sustainable development from the perspective of ecotourism]. *Journal of Humanities Trainer*, 7(3), 89-104. [In Persian]

مقاله علمی - پژوهشی

تحلیل شاخص‌های مؤثر بر جذب گردشگر در ورزش‌های کویری شهرستان فردوس

محمد مهدی پزنده^۱ سید محمد حسین رضوی^۲ سعید امیرنژاد^۳ نصرالله محمدی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۷

مشاهده مقاله منتشر شده: دوره ۱۷، شماره ۴

http://www.farhangekhorasan.ir/article_181621.html

چکیده

هدف از پژوهش حاضر واکاوی عوامل مؤثر بر گردشگری ورزشی در منطقه کویری فردوس است. گردشگری و همچنین فعالیت‌های ورزشی - تفریحی باعث ارتقای سفر و تعامل با افراد دیگر و صمیمیت با محیط می‌شود. معرفی رویدادهای ورزشی و مشارکت شرکت‌کنندگان داخلی و بین‌المللی می‌تواند به درآمد کشور کمک قابل توجهی کند که به آن کمتر توجه شده است. روش تحقیق توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه گردشگران ورزشی در منطقه کویری شهرستان فردوس در بهار ۱۴۰۱ و روش نمونه‌گیری در تحقیق حاضر احتمالی بوده است. تعداد نمونه آماری با توجه به فرمول کوکران و با توجه به جامعه آماری نامحدود ۳۸۴ نفر (به تقریب ۴۰۰ نفر) در نظر گرفته شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته بود که روایی آن از طریق تحلیل عاملی تأییدی و پایایی آن نیز با استفاده از آلفای کرونباخ سنجش شد و مورد تأیید قرار گرفت. در این پژوهش برای سنجش آمار استنباطی از مدل معادلات ساختاری با نرم‌افزار آموس استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد، عواملی چون جاذبه‌های طبیعی،

۱. دانشجوی دکترای مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شمال، آمل، ایران

mohammadmehdi.pazandeh@yahoo.com

۲. استاد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. نویسنده مسئول

razavismh@gmail.com

۳. استادیار گروه تربیت بدنی، دانشگاه هنر، تهران، ایران

s.amirnejad@art.ac.ir

۴. استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، دانشگاه پیام نور، تهران، اینا

n_mohamadi@pnu.ac.ir

زیرساخت، فرهنگ و مدیریت از عوامل تأثیرگذار بر جاذبه‌های گردشگری در منطقه کویری فردوس هستند. بیشترین تأثیرگذاری متعلق به عوامل و جاذبه‌های طبیعی با ۴۹٪ با سطح معناداری ۰/۰۰۱ بود. نتایج نشان داد، برخی از قابلیت‌های این منطقه و مناطق نمونه گردشگری مانند شهر تون، باغستان، آبگرم معدنی فردوس و سایر جاذبه‌های متنوع گردشگری، تاریخی و تفرجگاهی معرفی شده است که از راهبردها و سیاست‌های زیرساختی لازم جهت جذب گردشگران و حمایت از سرمایه‌گذاری در این بخش نام برده شده است. با توجه به موقعیت بکر و کویری شهرستان فردوس از حیث جاذبه‌های طبیعی و پس از آن فرهنگی و مدیریتی می‌توان از این شهرستان جهت برگزاری ورزش‌های متناسب با کویر و برگزاری دیدارهای چندجانبه و مسابقه‌های کویری استفاده کرد. شناسایی مزایا و محدودیت‌های کویر لوت و برنامه‌ریزی برای آن‌ها می‌تواند نقش مؤثری در توسعه مناطق هم‌جوار داشته باشد و به توسعه پایدار منطقه‌ای منجر شود.

واژه‌های کلیدی: فردوس، کویر، گردشگری ورزشی، جاذبه‌های طبیعی.

مقدمه

شهر فردوس در گذشته متعلق به خراسان بزرگ بود؛ اما بعد از تقسیم خراسان به سه استان، به استان خراسان جنوبی پیوست. شهرستان فردوس از جمله شهرستان‌های تاریخی کشور است که از ۱۹۰ اثر تاریخی شناسایی شده در آن، تاکنون ۹۰ اثر به ثبت آثار ملی رسیده‌اند. شهر تاریخی تون (فردوس) با توجه به قدمت و آثار شاخصی که در خود جای داده است، پتانسیل بسیار مناسبی جهت جذب گردشگر محسوب می‌شود؛ اما با توجه به بیابان‌های بکر هنوز کمتر توجهی به گردشگری فردوس شده است. مناطق روستایی این شهرستان از جمله نواحی روستایی است که از نظر جاذبه‌های طبیعی همچون آب‌درمانی هلال فردوس، غار اژدها، تپه فردوس شه‌ریار و قلعه‌های باستانی کوه‌قلعه و قلعه‌دختر دارای توانمندی‌ها و پتانسیل‌های بالقوه زیادی برای جذب گردشگران داخلی و خارجی است. این شهر با داشتن پتانسیل‌های غنی و ماندگار تاریخی و آیین‌های مذهبی می‌تواند مقصدی برای گردشگران علاقه‌مند باشد.

فعالیت‌های گردشگری به هر فعالیتی گفته می‌شود که به بازدید از مقصد گردشگری می‌انجامد و با هر امکانات و خدماتی که توسط افراد اطراف مقصد گردشگری، کارآفرین و دولت منطقه‌ای ارائه می‌شود، پشتیبانی می‌شود. ورزش عبارت است از هر فعالیت سیستماتیک برای حمایت، هدایت و توسعه پتانسیل فیزیکی، معنوی و اجتماعی؛ بنابراین منظور از گردشگری ورزشی، هر نوع فعالیت گردشگری است که توسط خود مسافر در زمان معینی ترتیب داده و برنامه‌ریزی می‌شود و لذت‌بردن از زمان یا لحظه را به همراه دارد (Pambudi, & et al., 2020: 26).

گردشگری ورزشی محصول ترکیبی از ورزش با گردشگری است. گردشگری ورزشی نرم و یا سخت، دوستداران ورزش را از فاصله‌های طولانی، به رفتن به قاره‌های مختلف و آوردن مقدار زیادی از سرمایه به آن مناطق جذب می‌کند. گردشگری ورزشی یک کسب‌وکار چندین میلیون دلاری است که در بعضی مناطق حدود ۱۰٪ از اقتصاد بومی را شامل می‌شود. در برخی از کشورها، ورزش بیش از ۲۵٪ از درآمد گردشگری را تشکیل می‌دهد (کریمی و کریمی، ۱۳۹۷: ۳۳). گردشگری ورزشی باید بر مشارکت فعال گردشگران در ورزش تأکید کند؛ نه صرفاً حضور و تماشای برخی رویدادهای ورزشی. در مطالعه‌ای با کمک ادارات دولتی مرتبط با گردشگری و سازمان‌های خصوصی (شامل اپراتورهای گردشگری، سازمان‌های ورزشی، مؤسسات تحقیقاتی) معیارهای ارزیابی اولیه برای گردشگری ورزشی پایدار بیان شد. چهارچوب اصلی شامل چهار بُعد است؛ یعنی پایداری اقتصادی، پایداری محیطی، پایداری اجتماعی- فرهنگی و پایداری نهادی. معیارهای پیشنهادی برای گردشگری ورزشی پایدار می‌تواند بررسی کند که آیا جاذبه‌های گردشگری با توسعه ورزشی پایدار مطابقت دارند یا خیر (Yang, & et al., 2020: 18).

ورزش به‌عنوان یک جاذبه توریستی از طریق گردشگری ورزشی داخلی یا ورزش در خارج از مکان سازمان‌دهی رویدادی برای برگزارکننده رویداد، مصرف‌کننده، ورزش تجاری، تجاری غیرورزشی، داوطلبانه، بخش‌های دولتی، تأثیر مثبتی بر وضعیت مالی دولت دارد (Pambudi, & et al., 2020: 84). گردشگری ورزشی در سال ۲۰۰۱ م به دنبال برگزاری موفقیت‌آمیز کنفرانس جهانی گردشگری ورزشی در ایالت بارسلون (سازمان جهانی گردشگری، کمیته بین‌المللی المپیک، ۲۰۰۱) توجه جهان را به خود جلب کرد. یونسکو با توجه به اهمیت

گردشگری ورزشی برای حفاظت از میراث، تصمیم گرفته است که موضوع سال را به این امر اختصاص دهد (Oladipo, 2021: 367).

امروزه صنعت گردشگری که اقتصاددانان آن را به‌عنوان صادرات پنهان معرفی می‌کنند اهمیت بسزایی دارد. این صادرات پنهان در این سال‌های اخیر به‌سرعت در حال افزایش است که بسیاری از کشورها به‌عنوان منبع درآمد عالی آن را در نظر می‌گیرند. در واقع چرخه‌های اقتصاد گول‌پیکر گردشگری به‌طور مستقیم اقتصاد را بهبود می‌بخشد و از منابع درآمد یک کشور مانند نفت، کارآمدتر است (کریمی و کریمی، ۱۳۹۷: ۳۲).

کویرگردی نیز زیرمجموعه‌ای از گردشگری پایدار است. طبق تعریف این پژوهش، کویرگردی این‌گونه تعریف می‌شود: «سفر مسئولانه به مناطق طبیعی که از محیط‌زیست محافظت می‌کند و رفاه مردم محلی را بهبود می‌بخشد» (TIES, 2006). نتایج نگاه مسئولانه به کویرگردی عبارت‌اند از: به‌حداقل رساندن تأثیرات بر محیط‌زیست، افزایش آگاهی و احترام محیطی و فرهنگی، ارائه تجربیات مثبت، هم برای بازدیدکنندگان و هم برای جوامع میزبان، ارائه مزایای مالی برای حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی و جوامع میزبان، توانمندسازی سیاسی جوامع محلی، آشنایی بازدیدکنندگان با وضعیت سیاسی، زیست‌محیطی و اجتماعی کشورهای میزبان (Asadisaravi, Ezanloo, & Seyed Alipour, 2022: 78).

وجود جاذبه‌های طبیعی و تاریخی بی‌شمار در استان خراسان جنوبی از یک‌سو و سامان‌دهی مناسب این جاذبه‌ها از سوی دیگر می‌تواند نقش مهمی در رونق گرفتن صنعت گردشگری در این استان داشته باشد. این پژوهش نیز به این منظور به دنبال پاسخ به این پرسش است که عوامل مؤثر بر جذب گردشگری ورزشی در منطقه کویری فردوس کدام است؟

ضرورت و اهمیت تحقیق

گردشگری یکی از صنایع نوینی است که می‌تواند با ایجاد فرصت‌های شغلی، درآمد، سطح زندگی و فعال‌سازی سایر بخش‌های تولیدی در داخل کشور مقصد گردشگری، توسعه سریع اقتصادی را فراهم کند؛ بنابراین نقش افراد مشارکت‌کننده و ذی‌نفعان باید یک‌طرفه باشد. علاوه بر این، برای معرفی انواع فرهنگ یک منطقه، نیاز به یک نکته جالب برای جلب توجه گردشگران است؛

از این رو، وجود گردشگری ورزشی و رقابت آن‌ها می‌تواند به‌عنوان روشی مؤثر برای بهبود یک مقصد جذاب و توسعه اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد (Pambudi, & et al., 2020: 84).

گردشگری به‌عنوان یک صنعت به موضوعی مورد توجه تبدیل شده است و به تدریج در تحقیقات دانشگاهی و سیاست‌گذاری کشورها اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. گردشگری همچنین به‌طور قابل توجهی بخش‌های مختلف از جمله جامعه، اقتصاد، سیاست، فرهنگ و غیره را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در سال‌های اخیر توجه بالایی را به خود جلب کرده است.

رویدادهای جدید در گردشگری برخی از مکان‌ها را به مقصد گردشگری تبدیل کرده است. در این میان می‌توان به بیابان‌هایی اشاره کرد که به تازگی مورد توجه گردشگران قرار گرفته است. حتی اگر منابع اندکی در مورد گردشگری کویر وجود داشته باشد، تحقیقات در سطح بین‌المللی ادامه دارد. در ایران کویرگردی موضوعی با سابقه عمیق نیست. بیش از یک‌پنجم فلات ایران را مناطق وسیع بیابانی پوشانده است. ویژگی‌های منحصربه‌فرد این‌گونه مناطق، کویرهای ایران را در میان چهار کویر جذاب برتر جهان قرار داده است. اگر فعالیت‌های اطراف مقصد گردشگری از سیستم مدیریت خوبی برخوردار باشد و هم‌افزایی خوبی بین مردم و دولت وجود داشته باشد، تأثیر مثبتی از جمله توسعه در بُعد اقتصادی، درآمد و فرصت‌های شغلی برای افراد محلی ایجاد می‌کند. بدین ترتیب از تعداد جویندگان کار کاسته می‌شود و رفاه مردم محلی به سرعت افزایش می‌یابد (Ibid: 86).

کویر یک ظرفیت گردشگری کمترشناخته‌شده است. صنعت گردشگری را موتور محرک توسعه شهرهای حاشیه کویر ایران دانسته‌اند. بهره‌مندی از کویر و ظرفیت‌های گردشگری مکان‌های کویری، یکی از رویکردها و رهیافت‌های پایداری مکان‌های سکونتی و اقتصادهای محلی حاشیه کویر است. مکان‌های گردشگری کویری جاذبه هدف و عامل توسعه یکپارچه گردشگری است و به همین دلیل نقش اصلی در پیوند و هم‌گرایی مکان‌های گردشگری با مکان‌های سکونتی دارد (علی‌اکبری و اسماعیلی، ۱۳۹۵: ۳۳). برخی رویدادهای ورزشی کویری شهرستان فردوس که زمینه‌ساز جذب گردشگر است که هم‌اکنون فعالیت خود را آغاز کرده اما توجه چندانی به آن نشده است، به این شرح است:

- اسکی روی شن و ماسه: در حین اسکی‌سواری، برفی روی شما ریخته نمی‌شود؛ فقط ماسه است که لابه‌لای موها جمع شده و حتی وارد لباس هم می‌شود. پایین‌آمدن از تپه‌های بلند ماسه‌ای همان قدر که مفرح است می‌تواند خطرناک هم باشد؛

- آفرود: لذت آفرود، تکان‌های شدید که گردشگر در ماشین و با سرعت بالا تجربه می‌کند، یک لحظه کوتاه احساس بی‌وزنی در زمان پرش خودرو، همگی توصیفاتی کوتاه از آفرود هستند.

- موتور چهارچرخ: علاوه بر خودروهای شاسی‌بلند، از انواع خودروهای سبک و موتورهای چهارچرخ برای سواری در کویر استفاده می‌شود. خطر آن‌ها بیشتر است و استفاده از کلاه و دیگر وسایل ایمنی، بسیار توصیه می‌شود؛

- شترسواری: گردش در دل کویر، سوار بر شتر، درست همانند مردمانی که سالیان دور به همین شکل از میان این تپه‌های شنی عبور می‌کردند. و یکی از تفریحات مردم در دل کویر می‌باشد؛

- موتورسواری (کراس): از دیگر تفریحات هیجان‌انگیز و دلپذیر در کویر که سبب ترشح آدرنالین زیادی می‌شود، موتورسواری است. بالا و پایین‌پردن از روی تپه‌های شنی و رمل‌های ماسه‌ای با سرعت بالا بسیار هیجان‌انگیز و دل‌چسب است؛

- هیجان پرواز با پاراگلایدر در دل کویر: شهرستان فردوس با رمل‌های کویری بکر و دیدنی، یکی از چشم‌اندازهای بی‌نظیر برای پرواز با گلایدر است و خلبانان زیادی از این جاذبه گردشگری استقبال می‌کنند؛ از این‌رو با توجه به مسائل مطرح‌شده در زمینه گردشگری، برای شناسایی مناطق مستعد گردشگری و برنامه‌ریزی و ایجاد مناطق نمونه گردشگری تلاش شده است.

مبانی نظری

مطابق تعریف کمیته ملی طبیعت‌گردی، اکوتوریسم عبارت است از برآوردن آرزوها و امیال خردمندان و انسانی گردشگران طبیعت در محیط طبیعی، فرهنگی و آموزشی و غیرمصرفی به‌صورتی پایدار و در حد ظرفیت قابل‌تحمل، با حداقل تأثیرات منفی بر محیط طبیعی و فرهنگی، تحت شرایط و ضوابطی که ضمن حفظ محیط‌زیست و فرهنگ بومی و ارزش‌های آن، امکان رشد اقتصادی محلی را فراهم آورد. گردشگری را با توجه به عملکرد آن می‌توان به پایدار و ناپایدار

تقسیم کرد و از میان انواع مختلف گردشگری، طبیعت‌گردی بیشتر از همه با توسعه پایدار رابطه و سازگاری دارد (زاهدی، ۱۳۸۲: ۱۱۹) که از نظر جغرافیای گردش، به سه گروه کوه‌نوردی/کوه‌پیمایی، جنگل‌نوردی (جنگل‌گردشی) و گردش به اسم بیابان‌نوردی/بیابان‌گردی یا اکوتوریسم بیابان تقسیم می‌شود. طبیعت‌گردی یا اکوتوریسم بیابان در واقع سفری مسئولانه به درون طبیعت است که محیط‌زیست را حفظ می‌کند و رفاه اقتصادی مردم محلی را افزایش می‌دهد و از دید اکولوژیکی حرکت جدیدی است مبتنی بر منابع تجدیدشونده موجود در محیط طبیعی که می‌تواند در ایجاد منافع اقتصادی و اجتماعی ملی یا ناحیه‌ای قابل توجه باشد. بدیهی است که سرعت‌بخشیدن به روند توسعه اکوتوریسم بیابان بایستی همراه با رعایت ملاحظات اجتماعی و زیست‌محیطی باشد و به نظر می‌رسد برخی تنگناها و محدودیت‌های اجرایی اکوتوریسم بیابان، ایفای نقش اجتماعی مردم در زمینه رویکرد توسعه پایدار اکوتوریسمی نواحی بیابانی را ضروری‌تر می‌کند. همان‌طور که اشاره شد، هدف از طبیعت‌گردی پایدار بیابان، حفظ جذابیت‌های طبیعی و پدیده‌های زیست‌محیطی برای نسل امروز و فرداست؛ درحالی‌که امروزه تحت عنوان طبیعت‌گردی خسارات جبران‌ناپذیری بر منابع طبیعی وارد می‌شود (همان: ۱۱۸)؛ از این‌رو اهمیت‌داشتن نگاهی ملزم با توسعه پایدار در مبحث اکوتوریسم بیابان مشخص‌تر می‌شود. به گزارش انجمن بین‌المللی اکوتوریسم (TIES)، صنعت اکوتوریسم بزرگ‌ترین بخش اقتصاد جهانی با ۲۰۰ میلیون شاغل در جهان است و در ۸۳٪ از کشورهای در حال توسعه گردشگری و اکوتوریسم، یکی از منابع اصلی درآمد و در یک سوم کشورهای فقیر جهان عمده‌ترین منبع درآمد بوده است. بسیاری از کشورهای آسیایی مشابه کشور ما و از جمله کشورهای عربی جنوب، از سرزمین‌های شنی و سوزان خود درآمدهای هنگفتی از طریق جذب گردشگران خارجی کسب می‌کنند؛ به‌طوری‌که بخش قابل توجهی از درآمدهای ملی آن‌ها، از این راه تأمین می‌شود. کشور کوچکی مثل تونس که مساحت بیابان‌های آن حتی از ۵٪ بیابان‌های ایران نیز کمتر است، سالانه سه میلیارد دلار درآمد ارزی از طریق بیابان‌گردی به دست می‌آورد (ناصری، ۱۳۸۴: ۱۳۹). کشور چین نیز یکی از کشورهایی محسوب می‌شود که به‌خوبی و با هوشمندی توانسته است، در کنار جذب گردشگران به‌واسطه آثار تاریخی و کهن خود، با اجرای پروژه‌های تثبیت شن‌های روان و

تفرجگاه‌های خاص و زیبا، آن‌ها را به بازدید از جاذبه‌های بیابانی نیز ترغیب کند و هر سال درآمدی بیش از بودجه سالیانه ایران به دست آورد (دلبری و بارانی، ۱۳۹۴: ۱۵۴)؛ بنابراین از منظر تجربیات سایر کشورها، هرگونه مطالعه‌ای که بستر لازم برای توسعه طبیعت‌گردی بیابان را به صورت پایدار در کشور فراهم کند، از ارزش اقتصادی و اجتماعی بالایی برخوردار خواهد بود.

جاذبه‌های کویرها و بیابان‌ها

پدیده‌های طبیعی مناطق بیابانی و کویری، یک جاذبه بسیار مهم اکوتوریستی محسوب می‌شود. وجود چشم‌اندازهای طبیعی چون روزهای آفتابی و شب‌های خشک، تپه‌های ماسه‌ای و ماسه‌های روان، شوره‌زارها، بوته‌های گیاهی خشکی‌پسند همراه با پدیده‌های خاص ژئومورفولوژیکی نظیر فرونشست زمین، سنگ‌فرش بیابانی، نیکاه‌ها، ریپل‌مارک‌ها و دیگر پدیده‌های ناشی از عملکرد فرسایش بادی، از جمله جاذبه‌های مهم کویری بیابانی است. به‌طور کلی جاذبه‌های بیابانی و کویری را می‌توان به مؤلفه‌های زیر تقسیم‌بندی کرد:

- ورزشی و تفریحی شامل پیاده‌روی بر روی ماسه‌ها، شترسواری، ماشین‌سواری و موتورسواری روی تپه‌های ماسه‌ای، کایت‌سواری و غیره)؛
- طبیعت‌درمانی (شامل روان‌درمانی با استفاده از آرامش و سکوت کویر، شن‌درمانی و آفتاب-درمانی)؛

- آموزش و پژوهش شامل آشنایی با پدیده‌های طبیعی، بازدیدهای علمی رصد ستارگان؛
- دیدار از طبیعت، دیدار از حیات‌وحش، مشاهده گونه‌های گیاهی، دیدار از چشم‌اندازهای طبیعی و غیره (کی‌منش و دلارام، ۱۴۰۱).

حال نه تنها می‌توان ورزش را به‌عنوان موضوع اصلی گردشگری مطرح کرد؛ بلکه باید عنوان کرد که سه حیطه گردشگری ورزشی وجود دارند که شامل، رویدادهای شاخص، تفریح در فضای آزاد و گردشگری مرتبط با سلامتی و تناسب‌اندام است (Hall, 1992:138-141). همچنین گردشگری ورزشی را این‌گونه تعریف می‌کنند: مسافرت بر مبنای اوقات فراغت که افراد به‌منظور بازی یا تماشای فعالیت‌های جسمانی و یا دیدن جاذبه‌های مربوط به این فعالیت‌ها برای مدت

کوتاهی از محل زندگی شان خارج می‌شوند. از نظر گیبسون گردشگری ورزشی سه رفتار کلی را در بر می‌گیرد:

- تماشا کردن (گردشگری ورزشی رویداد)؛

- مشارکت (گردشگری ورزشی فعال)؛

- بازدید کردن یا گرمی داشتن جاذبه‌های مشهور ورزشی (گردشگری ورزشی خاطرات).

طبق نظر پیتز^۲ (1999: 31-50) از چشم‌انداز بازاریابی و مدیریتی، گردشگری ورزشی شامل دو طبقه محصول کلی است: سفر مشارکت ورزشی (مسافرت به منظور شرکت در یک فعالیت ورزشی، تفریحی، اوقات فراغت، فعالیت آمادگی جسمانی و تناسب‌اندام) و سفر تماشای ورزشی (مسافرت به منظور تماشای ورزش‌ها، تفریح، اوقات فراغت، فعالیت‌های آمادگی جسمانی و تناسب‌اندام یا رویدادها).

در سال ۱۹۸۶ م در یکی از اولین کنفرانس‌های گردشگری ورزشی که در انستیتو وینگیت^۳ برگزار شد، دیناپ^۴ یکی از اثرگذارترین کارها را در مورد گردشگران ورزشی فعال ارائه کرد که بعدها در سال ۱۹۹۰ م اصلاح شد. او سه نوع تعطیلات ورزشی فعال را مشخص کرد:

- تعطیلات صرفاً ورزشی که در آن هدف اصلی، شرکت در ورزش‌هایی نظیر اسکی یا گلف است؛

- تعطیلات که در آن ورزش هدف اولیه نیست؛ اما افراد از تسهیلات ورزشی در محل تعطیلات خود استفاده می‌کنند؛

- تعطیلات ورزشی اختصاصی که در آن افراد در بازی‌های غیررسمی نظیر والیبال ساحلی شرکت می‌کنند.

این تحقیق از آن جهت مهم بود که ایده‌ای را معرفی کرد که همه گردشگران ورزشی از جهت اعتقاد به ورزش و نوع تسهیلات مورد نیاز به هم شبیه نیستند. این موضوع که انگیزه‌های گردشگران ورزشی فرق می‌کند، مشخص می‌سازد که نظریه انگیزش می‌تواند به تحقیقات آینده

-
1. gibson
  2. Pitts
  3. Wingate
  4. Dinap

در درک بهتر زیرساختارهای انتخاب یک تعطیلات ورزشی فعال کمک کند. دیناپ و استاندیون^۱ گردشگری ورزشی را این‌گونه تعریف کردند: «مسافرت به دلایل غیرتجاری برای شرکت یا مشاهده فعالیت‌های ورزشی» (ادبی فیروزجاه، کوزه چیان و احسانی، ۱۳۸۸: ۶۹). این دیدگاه می‌تواند به روشن شدن بسیاری از جنبه‌های ناپیدای گردشگری ورزشی مبتنی بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی کمک‌های شایانی کند.

فالکنر، تایدزول و واتسون^۲ (1998: 26-27) در تحقیقات خود بیان می‌کنند که «گردشگری ورزشی؛ یعنی گردشگری که در آن ورزش انگیزه ثانویه است»؛ برای نمونه فعالیتی همانند راه‌رفتن، فعالیتی تفریحی است و نبایستی به‌عنوان گردشگری ورزشی طبقه‌بندی شود. تعدادی اجزای کلیدی وجود دارند که گردشگری ورزشی را شکل می‌دهند. آن‌ها مطرح می‌کنند که گردشگری ورزشی ضرورتاً با رویداد مرتبط است و هر تعریفی باید رویداد را به‌عنوان کانون و مرکز در بر گیرد. تعاریف آن‌ها اجزای زیر را شامل می‌شود:

- گردشگری ورزشی وابسته به رویداد است؛
- تمرکز گردشگری ورزشی بر ورزش‌های رقابتی است؛
- شرکت‌کنندگان در گردشگری ورزشی می‌توانند حاضران، مسئولان یا رقابت‌کنندگان باشند توریسم و انگیزه ثانویه ورزش است (Roussel and Dubais, 2006: 34).

پیشینه تحقیق

اسدی ساروی و همکاران (2022: 74) در پژوهشی با عنوان «تدوین راهبردهای توسعه پایدار گردشگری در مناطق کویری شمال شرق استان کرمان» بیان داشتند که در میان نقاط ضعف شاخص، کیفیت پایین امکانات خدماتی مهم‌ترین نقاط ضعف داخلی محسوب می‌شوند. در تحلیل نمرات عوامل خارجی نیز نشان دادند که در میان فرصت‌ها بیشترین اولویت مربوط به شاخص روند روبه‌رشد فعالیت‌های گردشگری کویری است و شاخص عدم توجه به توسعه گردشگری در

-
1. Standion
  2. Faulkner, Tideswell, & Westone

مناطق کویری و عدم سیاست‌گذاری صحیح و اصولی یکی از مهم‌ترین عوامل تهدید محیطی محسوب می‌شود.

هاشمی و همکاران (۱۳۹۹: ۶۰) در پژوهشی با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی قابلیت‌های گردشگری در مناطق کویری و بیابانی استان قم» بیان داشتند که در مقایسه نسبی قابلیت‌های توسعه گردشگری در مناطق کویری و بیابانی، در اولویت نخست، سه قابلیت قرار گرفته است که عبارت‌اند از: گردشگری علمی، امکان جذب سرمایه‌های دولتی و بخش خصوصی در ارتباط با انواع توریسم و توان اکوتوریستی. در اولویت دوم، دو قابلیت با امتیاز یکسان قرار گرفته‌اند که شامل: گردشگری ماجراجویانه و گردشگری ورزشی و برگزاری انواع مسابقات ورزشی می‌شود. در نهایت، در اولویت سوم نیز سه قابلیت قرار دارد که عبارت‌اند از: ایجاد زیرساخت‌ها و مجموعه‌ای مناسب برای برگزاری برنامه‌های فرهنگی و هنری، بازدید گردشگران از جاذبه‌های این مناطق در قالب تورهای گردشگری و درنهایت احداث شهرک درمانی یا سلامت.

امین رستم‌کلایی و پورسلطانی زرنندی (۱۳۹۸: ۵۹) در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی استان البرز» بیان داشتند که بین دیدگاه سه گروه مورد مطالعه از نظر رتبه‌بندی جاذبه‌های طبیعی- ورزشی بر توسعه گردشگری ورزشی استان البرز تفاوت معناداری وجود نداشت. از میان جاذبه‌های طبیعی- ورزشی استان البرز برای توسعه گردشگری، جاذبه‌های مرتبط با ورزش‌های زمستانی و جاذبه‌های مرتبط با تپه‌نوردی و طبیعت‌گردی به ترتیب در اولویت اول و دوم و جاذبه‌های مربوط به بیابان‌گردی در اولویت آخر قرار داشتند.

یعقوبی و همکاران (۱۳۹۸: ۳۷) در پژوهشی با عنوان «تدوین راهبردهای توسعه اکوتوریسم بیابان در دشت لوت» بیان داشتند که با توجه به شیفتگی پسانوگرایی، سکوت و تنهایی، گردشگری بیابان ارزش معنوی و جدیدی از گشت‌وگذار در مناطق ساکت و بایر ایجاد کرده که این امر باعث رشد پیوسته آن در مناطق مختلف جهان شده است. از طرفی توسعه اکوتوریسم علاوه بر ایجاد درآمد برای افراد محلی و به‌طور کلی افزایش GDP، می‌تواند در حفاظت از اکوسیستم بیابان‌ها تأثیر بسزایی داشته باشد. نتایج حاصل از اجرای چهار فاز نخست نشان داد

که منطقه تهاجمی به‌منزله موقعیت راهبردی برتر در توسعه اکوتوریسم دشت لوت است. در فاز پنجم از طریق ماتریس کمی راهبردهای منطقه تهاجمی به‌ترتیب جذابیت اولویت‌بندی شد و راهبرد اول این منطقه به‌مثابه جذاب‌ترین راهبرد تعیین شد.

هاشمی‌گازار (۱۳۹۸: ۹۶) در پژوهشی با عنوان «اکوتوریسم و حفاظت از تنوع زیستی بیابان و کویر (مطالعه موردی: مناطق اکوتوریسم کویر خراسان جنوبی، تحت حفاظت سازمان محیط‌زیست)» بیان داشت که مناطق بیابانی و کویری به‌عنوان بستر اصلی اکوتوریسم کویر، مجموعه‌ای از اجزای بسیار متنوع را در خود جای داده است. این اکوسیستم کلان با ویژگی‌های اقلیمی، فیزیکی و زیستی خاص خود، با اکوسیستم‌های مجاور آن تفاوت‌های قابل‌ملاحظه‌ای دارد. مناطق بیابانی و کویری یکی از حساس‌ترین و شکننده‌ترین اکوسیستم‌های سطح زمین را در خود جای داده است. در این اکوسیستم شکل‌های مختلف زندگی از ژن‌ها تا گونه‌های متعدد حیات وجود دارد. این منابع حیاتی، خود را با شرایط محیطی بیابان و کویر سازگار می‌کنند و به حیات خود ادامه می‌دهند. حیات زیستی، بخش بسیار مهمی از قابلیت‌های اکوتوریسمی بیابان و کویر خراسان جنوبی را در بر می‌گیرد. همچنین مناطق بیابانی و کویری خراسان جنوبی که مستعد اکوتوریسم هستند و در زمره مناطق چهارگانه تحت حفاظت سازمان محیط‌زیست قرار دارند، بررسی خواهند شد.

اولادپو (2021: 365) در پژوهشی با عنوان «گردشگری ورزشی میراث برای توسعه پایدار در نیجریه» بیان داشت که این تصور روبه‌رشد که منابع میراث طبیعی از رویدادهای ورزشی حمایت می‌کند و مسافران را جذب می‌کند، نگرانی جدی برای افراد، گروه‌ها و سازمان‌هاست. نشانه‌هایی وجود دارد که این منابع میراث طبیعی ذاتی در سایت‌های مورد مطالعه کمک قابل‌توجهی به زندگی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ساکنان در جوامع محلی و ملت داشته است. سایر مزایای قابل استخراج مانند ترویج حفاظت از طبیعت، حمایت از بودجه دولتی، تبادل فرهنگی و تقویت تصویر جامعه و حس مکان نیز مورد بحث قرار گرفته است. این یافته به سازمان ملل متحد برای امور آموزشی، علمی و فرهنگی (یونسکو) - اعلامیه ایکوموس - در مورد موضوع روز جهانی بناها و مکان‌ها در سال ۲۰۱۶ م به‌عنوان میراث ورزش اعتبار می‌دهد. سیاست‌گذاران، جوامع دانشمندان،

سازمان‌های دولتی، دست‌اندرکاران گردشگری و مدیران میراث فرهنگی از خروجی این مطالعه به‌شدت سود خواهند برد. یانگ و همکاران^۱ (2020: 21) در پژوهشی با عنوان «ایجاد یک چهارچوب ارزیابی گردشگری ورزشی پایدار با مدل تصمیم‌گیری چند معیار ترکیبی برای بررسی جاذبه‌های بالقوه گردشگری ورزشی در تایوان» بیان داشتند که در سال‌های اخیر، آگاهی از گردشگری پایدار در سراسر جهان افزایش یافته است. بسیاری از صنایع گردشگری، ورزش را برای جذب مشتریان بیشتر برای تسهیل توسعه اقتصاد و ترویج فرهنگ محلی ترکیب می‌کنند. با این حال، ایجاد یک چهارچوب ارزیابی جامع گردشگری برای گردشگری ورزشی پایدار، یک وظیفه مهم است. علاوه بر این، این مطالعه چشم‌انداز پایداری نهادی را برای تأکید بر اهمیت حمایت دولتی و بازاریابی محلی اضافه می‌کند. اثربخشی و استحکام مدل پیشنهادی از طریق جاذبه‌های گردشگری ورزشی بالقوه در تایوان نشان داده شده است.

سویلند^۲ (2020: 164) در پژوهشی با عنوان «استراتژی ورزشی قطر: موردی از دیپلماسی ورزشی یا شست‌وشوی ورزشی؟» بیان داشت که در دسامبر ۲۰۱۰ م، قطر حق حضور در جام جهانی فوتبال ۲۰۲۰ م را به دست آورد. تجزیه و تحلیل اسناد کلیدی دولت قطر منابع اصلی این تحقیق را تشکیل می‌دهد. مشارکت قطر در ورزش جهانی از یک روند بین‌المللی پیروی می‌کند که در آن رژیم‌های ثروتمند و خودکامه در سال‌های اخیر به بازیگران برجسته ورزش جهانی تبدیل شده‌اند. این پژوهش استدلال می‌کند که دیپلماسی ورزشی قطر باید از منظر انتقادی دیده شود. مفهوم شست‌وشوی ورزشی در استراتژی ورزشی قطر قرار می‌گیرد که به دنبال تغییر شهرت جهانی خود از طریق ارتباط با رسانه‌های جذاب جهانی است؛ درحالی‌که توجه ناموفق را از مشکلات سیاسی داخلی خود منحرف می‌کند.

انگوکا^۳ (2013: 344) در پژوهشی با عنوان «گردشگری ورزشی و توسعه پایدار در آفریقا» بیان داشت که جلسات ورزشی مگا، جاذبه‌های رویدادهای مهمی را تشکیل می‌دهند که تعداد زیادی از مردم را برای میزبانی مقاصد جمع می‌کنند. سفر با انگیزه ورزش کمک قابل توجهی به تجارت گردشگری می‌کند. کشورهای میزبان شانس زیادی برای تصاحب سهم خود را از این تجارت

-
1. Yang, & et al
  2. Soyland
  3. Ngoka, Umeakuka

دارند. مطالعه حاضر به بررسی موقعیت آفریقا در میزبانی رویدادهای ورزشی بین‌المللی بزرگ در قاره‌های دیگر جهان می‌پردازد. مشخص شد که کشورهای آفریقایی در مجموع میزبان تنها ۵٪ از مجموع دیدارها در هفت رویداد برتر ورزشی جهانی بوده‌اند. زیرساخت‌ها و امکانات ضعیف، اقتصادهای بیمار، فقدان فضای سیاسی مناسب و سطح نسبی پایین توسعه ورزش در این قاره، به‌عنوان مشکلات اصلی محدودکننده رقابت‌پذیری آفریقا شناسایی شدند. قراردادن مناسب بخش گردشگری در اقتصاد کشورهای آفریقایی برای کاهش مشکلات شناسایی شده توصیه شد.

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر از نوع توصیفی با رویکرد پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه گردشگران ورزشی در منطقه کویری شهرستان فردوس است. روش نمونه‌گیری در تحقیق حاضر احتمالی است. با توجه به آنکه جامعه آماری، کلیه گردشگران ورزشی در منطقه کویری فردوس است و با نظر به تعدد مناطق گردشگری ورزشی در فردوس، ابتدا ده منطقه (اسکی روی شن و ماسه، آفرود، شترسواری، ATV^۱ در کویر، موتورسواری، پرواز با گلابدر و...) انتخاب و به‌صورت تصادفی از بین گردشگران هر منطقه ۴۰ نفر به‌عنوان آزمودنی برگزیده شدند. به‌منظور تعیین حجم نمونه در تحقیق حاضر از فرمول کوکران استفاده شد که مستند به طبقه‌بندی صورت‌گرفته در بخش جامعه تعداد نمونه آماری با توجه به جامعه آماری نامحدود ۳۸۴ نفر (به‌تقریب ۴۰۰ نفر) بوده است. پرسش‌نامه تحقیق حاضر محقق ساخته و دارای ۲۴ سؤال است که براساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای نمره‌گذاری می‌شود که روایی محتوایی پرسش‌نامه از طریق پنج نفر از اساتید و خبرگان مدیریت ورزشی مورد تأیید قرار گرفت و روایی سازه نیز به‌وسیله تحلیل عاملی تأییدی سنجش و مناسب گزارش شد. پایایی پرسش‌نامه نیز توسط ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده که در جدول ۱ بیان شده است:

---

1. A-Terrain Vehicle

جدول ۱. مؤلفه‌های توسعه گردشگری ورزشی همراه با شیوه نمره‌گذاری و اعتبار پرسش‌نامه

مؤلفه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ	گویه‌ها
جاذبه‌های طبیعی	۰/۸۲	۰/۸
عامل زیرساختی	۰/۸۶	۰/۱۶
عامل فرهنگی و مدیریتی	۰/۸۱	۷/۲۴

در این پژوهش برای سنجش آمار توصیفی (فراوانی و درصد فراوانی و غیره) از اس پی اس اس^۱ و برای سنجش آمار استنباطی از مدل معادلات ساختاری با نرم‌افزار آموس^۲ استفاده شده است.

یافته‌ها

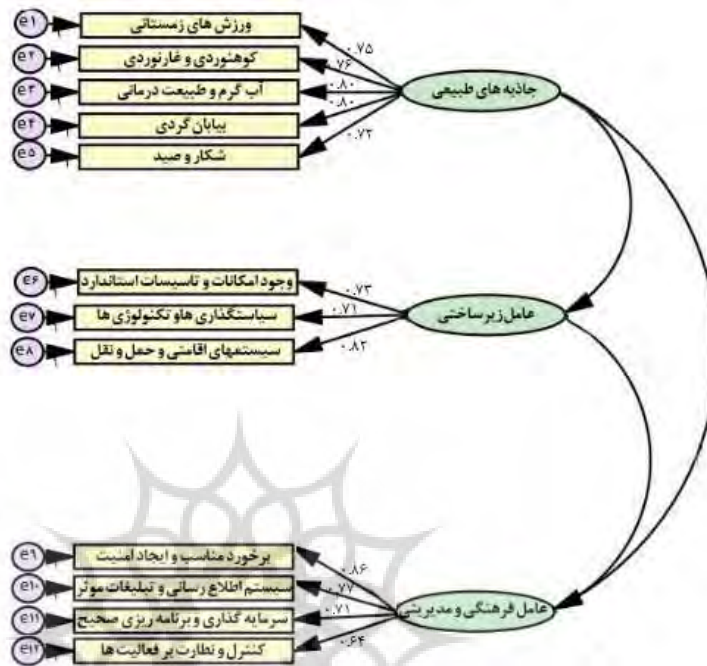
در قسمت یافته‌های تحقیق با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی به تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده پرداخته می‌شود. از میان کل پاسخ‌دهندگان، بیشترین درصد فراوانی از لحاظ جنسیت مربوط به زنان بود، با بیش از ۶۸٪ و از لحاظ تحصیلات بیشترین فراوانی مربوط به سطح تحصیلات دیپلم و فوق‌دیپلم با بیش از ۴۶٪ بود. در بین مؤلفه‌های پژوهش نیز عامل زیرساختی بیشترین میانگین و جاذبه‌های طبیعی کمترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های پژوهش نیز در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. بررسی آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار
جاذبه‌های طبیعی	۰/۳۱	۰/۷
عامل زیرساختی	۰/۰۴	۰/۹
عامل فرهنگی و مدیریتی	۰/۸۴	۰/۷

1. SPSS
2. AMOS

قبل از برازش مدل ساختاری آن، لازم است بررسی شود، آیا چهار متغیر مشاهده شده (شامل سؤالات و مؤلفه‌های پرسش‌نامه) را منعکس می‌کنند؟ در این مرحله تحلیل عاملی تأییدی انجام می‌شود تا درجه برازش مدل، کفایت بارهای عاملی، باقی‌مانده‌های استاندارد شده و واریانس‌های تبیین شده برای متغیرهای مشاهده شده تعیین شوند (شکل ۱).

شکل ۱. مدل اندازه‌گیری (تحلیل عاملی مرتبه اول)

براساس شکل ۱، مدل برازش یافته به منظور تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول پرسش‌نامه عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در حالت ضرایب استاندارد مورد تأیید قرار گرفت؛ زیرا یافته‌ها در راستای یافته‌های قبلی عاملی اکتشافی مبنی بر سه عاملی بودن سازه بود. همچنین، ضرایب استاندارد به دست آمده برای تمام گویه‌ها در سطحی مناسب قرار داشت (بالاتر از ۰/۴).

جدول ۳. نتایج مدل اندازه‌گیری پژوهش

P-value	انحراف معیار	بار عاملی	متغیر	
-	-	۰/۸۶۱	برخورد مناسب و ایجاد امنیت	عامل فرهنگی و مدیریتی
۰/۰۰۰	۰/۲۱	۰/۷۷۶	سیستم اطلاع‌رسانی و تبلیغات	
۰/۰۰۰	۰/۲۲	۰/۷۱۸	سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی صحیح	
۰/۰۰۰	۰/۴۱	۰/۶۴۸	کنترل و نظارت بر فعالیت‌ها	
-	-	۰/۷۲۶	وجود امکانات و تأسیسات	عامل زیرساختی
۰/۰۰۰	۰/۱۴	۰/۵۷۴	سیاست‌گذاری‌ها و تکنولوژی‌ها	
۰/۰۰۰	۰/۱۵	۰/۸۲۱	سیستم‌های اقامتی و حمل‌ونقل	
-	-	۰/۶۵۸	ورزش‌های زمستانی	جاذبه‌های طبیعی
۰/۰۰۰	۰/۲۸	۰/۷۶۸	کوهنوردی و غارنوردی	
۰/۰۰۰	۰/۱۴	۰/۸۰۲	آب‌گرم و طبیعت‌گردی	
۰/۰۰۰	۰/۱۸	۰/۸۰۵	بیابان‌گردی	
۰/۰۰۰	۰/۳۵	۰/۷۲۴	شکار و صید	
-	-	۰/۶۱۹	گردشگری ورزشی	گردشگری ورزشی

حال در جدول ۴ شاخص‌های برازش مدل فوق به نمایش درمی‌آیند. اگر مقادیر شاخص‌های برازش در محدوده مطلوب قرار گیرند، نشان‌دهنده مناسب بودن مدل برای داده‌های گردآوری شده هستند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

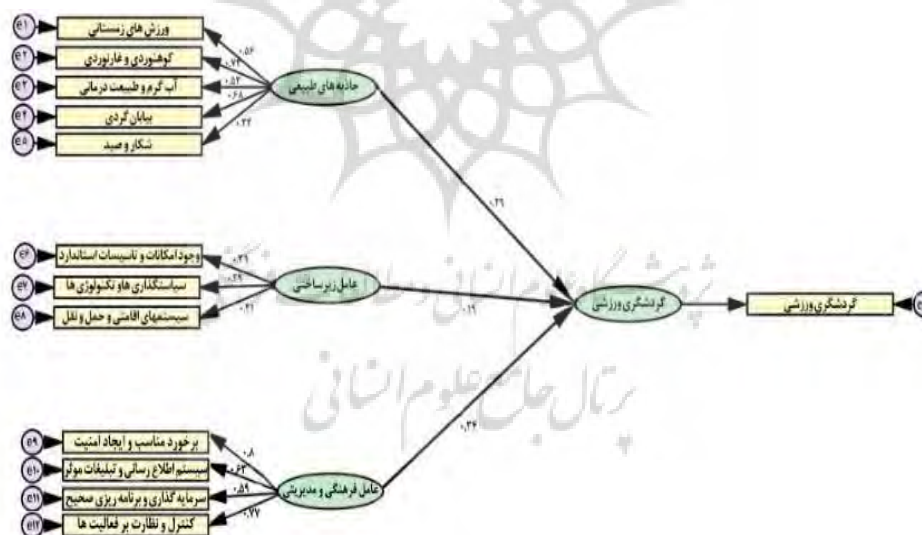
1. Fit Indices

جدول ۴. شاخص‌های برازش برای مدل اندازه‌گیری پژوهش

χ^2 / df	ریشه میانگین مربع باقی‌مانده استاندارد شده (SRMSR)	ریشه میانگین مربع خطای تقریب (RMSEA)	ضریب توکر- لوییس (TLI)	شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)
۱/۱۸	۰/۰۸۱	۰/۰۵۶	۰/۹۳	۰/۹۱

همان‌طور که در جدول ۴ دیده می‌شود، تمامی شاخص‌ها در محدوده مطلوب قرار دارند؛ بنابراین مناسبیت مدل اندازه‌گیری تحقیق در برازش به داده‌های گردآوری شده تأیید می‌شود؛ پس در مرحله بعد می‌توان مدل ساختاری را به داده‌های برازش داد.

مدل برازش یافته زمانی اعتبار دارد که براساس شاخص‌های برازش تأیید شود. شاخص ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین در معادلات ساختاری بسیار مهم است و اگر کمتر از ۰/۱ باشد، برازندگی مدل مناسب است. در پژوهش حاضر، مقدار این شاخص برابر با ۰/۰۴۱ بود و برازش مدل تأیید شد. همچنین، هرگاه نتیجه تقسیم χ^2 بر میزان df کمتر از ۵ باشد، برازش مدل تأیید می‌شود و در این پژوهش میزان این شاخص برابر با ۱/۶۶ و برازش مدل پشتیبانی شد. افزون بر این، هرگاه میزان شاخص برازش استاندارد، برازش تطبیقی، برازش این کری منتال، برازندگی نسبی و نیکویی برازش بالاتر یا مساوی ۰/۹ محاسبه شود، برازندگی مناسب مدل تأیید می‌شود.

شکل ۲. تحلیل عاملی مرتبه دوم

شکل ۲ بیانگر این است که سه بُعد شناسایی شده عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در این مطالعه؛ یعنی جاذبه‌های طبیعی، عامل فرهنگی و مدیریتی و همچنین عامل زیرساختی به ترتیب دارای ضرایب تأثیر برابر با ۰/۴۹ و ۰/۳۴ و ۰/۱۹ بر تبیین این مفهوم هستند که ضرایبی با اثرگذاری بالا به شمار می‌روند و نشان می‌دهند که هر سه بُعد شناسایی شده در شکل‌گیری مفهوم گردشگری ورزشی در منطقه کویری فردوس نقشی نسبتاً یکسان دارند.

جدول ۵. شاخص‌های برازش برای مدل فرضیات پژوهش

شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)	ضریب توکر- لوییس (TLI)	ریشه میانگین مربع خطای تقریب (RMSEA)	ریشه میانگین مربع باقی‌مانده استاندارد شده (SRMSR)	χ^2 / df
۰/۹۶	۰/۹۱	۰/۰۷۱	۰/۰۶۷	۱/۳۸
مقادیر مطلوب: $\chi^2 / df \leq 3$; $TLI, CFI \geq 0.90$; $RMSEA \leq 0.09$; $SRMSR \leq 0.10$				
و $\chi^2 = 122.9$				df = 697

همان‌طور که در جدول ۵ دیده می‌شود، تمامی شاخص‌ها در محدوده مطلوب قرار دارند؛ بنابراین مناسبیت مدل ساختاری تحقیق در برازش به داده‌های گردآوری شده تأیید می‌شود؛ پس می‌توان از این مدل پاسخ‌گویی به فرضیات پژوهش، استفاده کرد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در منطقه کویری فردوس است. کویر یک ظرفیت گردشگری کمترشناخته‌شده است. صنعت گردشگری را موتور محرک توسعه شهرهای حاشیه کویر ایران دانسته‌اند. در این پژوهش عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی مورد ارزیابی قرار گرفته است و نوآوری این تحقیق به‌کارگیری این عوامل در ورزش‌های کویری است. براساس این رویکرد، نگاه به طبیعت به‌عنوان منبعی بی‌پایان از پایداری و معماری و شهرسازی پایدار مطرح می‌شود که اهمیت و ضرورت این پژوهش را نشان خواهد داد. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان این‌گونه بیان کرد که جاذبه‌های گردشگری بر توسعه گردشگری ورزشی تأثیرگذار است و بیشترین تأثیرگذاری را در بین مؤلفه‌ها با ۰/۴۹٪ به خود اختصاص داده است. این نتیجه می‌تواند تحقیقات علی‌اکبری و اسماعیلی (۱۳۹۵: ۲۱) را در مقاله‌ای با عنوان «توسعه گردشگری بومی و پایداری نظام سکونتگاهی حاشیه کویر» تأیید کند که بهره‌مندی از کویر و ظرفیت‌های گردشگری مکان‌های کویری، یکی از رویکردها و رهیافت‌های پایداری مکان‌های سکونتی و اقتصادهای محلی حاشیه کویر است. مکان‌های گردشگری کویری جاذبه هدف و عامل توسعه یکپارچه گردشگری است و بدین‌سان نقش اصلی در پیوند و هم‌گرایی مکان‌های گردشگری با مکان‌های سکونتی دارد. این پژوهش درنهایت حرکت به سمت گردشگری جامعه‌محور و مشارکت توسعه‌دهنده‌های درونی در ترسیم خطوط کلی و کلیدی سیاست‌های گردشگری پایدار برای پایدارسازی نظام سکونتگاهی را توصیه می‌کند.

درک مطمئن و اصولی از پتانسیل‌های بیابانی و تکنیک‌های بهره‌برداری از آن‌ها از عوامل ضروری برای توسعه اجتماعی و اقتصادی منطقه و ایران است. شناسایی جاذبه‌های گردشگری و بوم‌گردی در مناطق کویری هنوز به‌اندازه کافی گزارش نشده است؛ از این‌رو، انجام مطالعات دقیق در خصوص ویژگی‌های این جاذبه‌ها و همچنین تکنیک‌های بهره‌برداری و ایجاد زیرساخت مناسب با هدف توسعه این صنعت نوپدید در این مناطق، حائز اهمیت است. کویرگردی تا دو سال پیش در ایران مورد توجه نبود. با این حال کویرها یکی از جذاب‌ترین مقاصد سفر در بین گردشگران هستند (Murgante, & et al., 2021: 24). به‌طورکلی عواملی که باعث جذب گردشگران به مناطق بیابانی و کویری می‌شود، به ویژگی‌های مقصد یا آن منطقه مرتبط است. عواملی همچون

عامل اجتماعی- فرهنگی، عامل طبیعی، عامل اطلاع‌رسانی و تبلیغات، عامل ورزشی- تفریحی، عامل درمانی، عامل تسهیلات و عامل اقتصادی که انگیزه‌های کششی را به سمت مقاصد بیابانی افزایش می‌دهد و جذب گردشگران را به دنبال خواهد داشت و کمبود هر یک به صورت مانعی در روند تصمیم‌گیری گردشگر جهت مسافرت به این مناطق تأثیر می‌گذارند. کویرگردی نوعی صنعت گردشگری سبز و گردشگری طبیعی محسوب می‌شود. این تحقیق تأییدی بر پژوهش‌های هاشمی و دیگران (۱۳۹۹)، امین رستم‌کلایی و پورسلطانی زرنندی (۱۳۹۸)، یعقوبی و دیگران (۱۳۹۸) و هاشمی گازار (۱۳۹۸) است.

نتایج نشان می‌دهد، در مقایسه نسبی قابلیت‌های توسعه گردشگری در مناطق کویری و بیابانی، در اولویت نخست، سه قابلیت قرار گرفته که عبارت‌اند از: "گردشگری علمی"، "امکان جذب سرمایه‌های دولتی و بخش خصوصی در ارتباط با انواع توریسم" و "توان اکوتوریستی". در اولویت دوم، دو قابلیت با امتیاز یکسان قرار گرفته‌اند که شامل "گردشگری ماجراجویانه" و "گردشگری ورزشی و برگزاری انواع مسابقات ورزشی" می‌شود. در نهایت، در اولویت سوم نیز سه قابلیت قرار دارد که عبارت‌اند از: "ایجاد زیرساخت‌ها و مجموعه‌ای مناسب برای برگزاری برنامه‌های فرهنگی و هنری"، "بازدید گردشگران از جاذبه‌های این مناطق در قالب تورهای گردشگری" و در نهایت "احداث شهرک درمانی یا سلامت". در میان تحقیقات پیشین، از میان جاذبه‌های طبیعی- ورزشی برای توسعه گردشگری، جاذبه‌های مرتبط با ورزش‌های زمستانی و جاذبه‌های مرتبط با تپه‌نوردی و طبیعت‌گردی به ترتیب در اولویت اول و دوم و جاذبه‌های مربوط به بیابان‌گردی در اولویت آخر قرار داشتند. به‌طور کلی جاذبه‌های طبیعی زیادی برای جذب گردشگران ورزشی وجود دارد؛ بنابراین برای توسعه گردشگری ورزشی لازم است که با آموزش نیروی انسانی، استخدام نیروی متخصص، مدیریت صحیح و با تصمیمات و اقدامات مناسب در توسعه این صنعت مهم گامی اساسی برداشته شود. همچنین یعقوبی و همکاران (۱۳۹۸) بیان داشتند که با توجه به شیفتگی پسانوگرایی، سکوت و تنهایی، گردشگری بیابان ارزش معنوی و جدیدی از گشت‌وگذار در مناطق ساکت و بایر ایجاد کرده که این امر باعث رشد پیوسته آن در مناطق مختلف جهان شده است. از طرفی توسعه اکوتوریسم علاوه بر ایجاد درآمد برای افراد محلی و به‌طور کلی افزایش GDP، می‌تواند در حفاظت از اکوسیستم بیابان‌ها تأثیر بسزایی داشته باشد. نتایج حاصل از اجرای چهار

فاز نخست نشان داد که منطقه تهاجمی به‌منزله موقعیت راهبردی برتر در توسعه اکوتوریسم دشت لوت است. در فاز پنجم از طریق ماتریس کمی راهبردهای منطقه تهاجمی به‌ترتیب جذابیت اولویت‌بندی شد و راهبرد اول این منطقه به‌مثابه جذاب‌ترین راهبرد تعیین شد. هاشمی‌گازار (۱۳۹۸) در پژوهشی بیان داشت که مناطق بیابانی و کویری به‌عنوان بستر اصلی اکوتوریسم کویر، مجموعه‌ای از اجزای بسیار متنوع را در خود جای داده است. این اکوسیستم کلان با ویژگی‌های اقلیمی، فیزیکی و زیستی خاص خود با اکوسیستم‌های مجاور آن تفاوت‌های قابل‌ملاحظه‌ای دارند. مناطق بیابانی و کویری یکی از حساس‌ترین و شکننده‌ترین اکوسیستم‌های سطح زمین را در خود جای داده است. در این اکوسیستم شکل‌های مختلف زندگی از ژن‌ها تا گونه‌های متعدد حیات وجود دارد. این منابع حیاتی، خود را با شرایط محیطی بیابان و کویر سازگار می‌کنند و به حیات خود ادامه می‌دهند. حیات زیستی، بخش بسیار مهمی از قابلیت‌های اکوتوریسمی بیابان و کویر خراسان جنوبی را در بر می‌گیرد. معمولاً بخشی از گردشگران این مناطق با اهداف خاص بر روی موضوع تنوع‌زیستی مناطق بیابانی متمرکز می‌شوند. این نوع از اکوتوریسم می‌تواند با مشارکت جامع محلی در حفاظت از تنوع‌زیستی و استفاده پایدار از بیابان و کویر نقش بسیار مهمی ایفا و از تخریب این اکوسیستم جلوگیری کند. در این تحقیق مناطق بیابانی و کویری خراسان جنوبی که مستعد اکوتوریسم هستند و در زمره مناطق چهارگانه تحت حفاظت سازمان محیط‌زیست قرار دارند، بررسی خواهند شد. انگوکا^۱ (2013) در پژوهشی با عنوان «گردشگری ورزشی و توسعه پایدار در آفریقا» بیان داشت که جلسات ورزشی مگا، جاذبه‌های رویدادهای مهمی را تشکیل می‌دهند که تعداد زیادی از مردم را برای میزبانی مقاصد جمع می‌کنند. سفر با انگیزه ورزش کمک قابل‌توجهی به تجارت گردشگری می‌کند. مطالعه حاضر به بررسی موقعیت آفریقا در میزبانی رویدادهای ورزشی بین‌المللی بزرگ در قاره‌های دیگر جهان می‌پردازد. مشخص شد که کشورهای آفریقایی در مجموع، میزبان تنها ۵٪ از مجموع دیدارها در هفت رویداد برتر ورزشی جهانی بوده‌اند. زیرساخت‌ها و امکانات ضعیف، اقتصادهای بیمار، فقدان فضای سیاسی مناسب و سطح نسبی پایین توسعه ورزش در این قاره

به‌عنوان مشکلات اصلی محدودکننده رقابت‌پذیری آفریقا شناسایی شدند. قرارداد مناسب بخش گردشگری در اقتصاد کشورهای آفریقایی برای کاهش مشکلات شناسایی شده توصیه شد.

همچنین نتایج این پژوهش بر تأثیرگذاری عامل فرهنگی و مدیریتی بر گردشگری ورزشی اشاره دارد. میزان این تأثیرگذاری ۳۴٪ است. این نتیجه نیز تحقیقات یانگ و همکاران^۲ (2020) را در پژوهشی تأیید می‌کند که گردشگری ورزشی باید بر مشارکت فعال گردشگران در ورزش تأکید کند؛ و تنها حضور و تماشای برخی رویدادهای ورزشی مدنظر قرار نگیرد. گردشگری ورزشی راهی برای صرف انرژی فیزیکی و تجربه فرهنگ و ویژگی‌های یک مکان از طریق ورزش است. این رویکرد فرهنگ جاذبه‌ها را عمیق‌تر خواهد کرد.

نتیجه این تحقیق می‌تواند تحقیقات اولادیپو^۳ (2021: 365) را تأیید کند که بیان داشت این تصور روبه‌رشد که منابع میراث طبیعی از رویدادهای ورزشی حمایت می‌کند و مسافران را جذب می‌کند، نگرانی جدی برای افراد، گروه‌ها و سازمان‌هاست. همچنین نتایج این پژوهش، تحقیقات اسدی ساروی و همکاران (2022: 74) را رد می‌کند که شاخص برخورداری از چشم‌اندازهای طبیعی منحصربه‌فرد از دید خبرگان در میان نقاط قوت از اهمیت کمتری برخوردار است.

با وجود تمام پتانسیل‌هایی که کویرهای ایران برای تبدیل شدن به مقاصد گردشگری دارند، هنوز هیچ برنامه عملی برای استفاده حداکثری از چنین منبع ارزشمندی به‌دقت تدوین نشده است. همچنین با وجود پتانسیل قابل‌توجه گردشگری در کویرهای ایران، هیچ‌گونه تبلیغات و سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها صورت نگرفته است. به‌ویژه در دشت لوت پتانسیل بالایی برای توسعه گردشگری کویر وجود دارد. این در حالی است که ارزش گردشگری دشت لوت به‌تازگی؛ یعنی در سه تا پنج سال گذشته مورد توجه قرار گرفته است. دشت لوت در سطح ملی و بین‌المللی به‌درستی معرفی نشده است و جاذبه‌های آن برای بسیاری از گردشگران ناشناخته است. در واقع منابع اندکی در مورد دشت لوت وجود دارد و به‌درستی به بازار گردشگری جهانی معرفی نشده است.

-
2. Yang, & et al.
  3. Oladipo

کویرها می‌توانند اکثر نیازهای تفریحی و معنوی گردشگران را برطرف کنند. از آنجاکه کویر بخش عمده‌ای از ایران است، ظرفیت‌های مهمی در زمینه توسعه گردشگری کویر در کشور دارد. وجود مناطق نادر و جذاب کویری در ایران، پرداختن به موضوع توسعه گردشگری کویر را مهم و ضروری کرده است. علی‌رغم محدودیت‌های زیستی، چشم‌اندازهای خاص این مناطق را می‌توان از جاذبه‌های گردشگری دانست و منافع اقتصادی و اجتماعی ناشی از آن می‌تواند موجب توسعه بهتر شرایط زندگی در این مناطق شود. براساس نتایج، تمامی مدیران، برنامه‌ریزان، هتل‌داران، راهنمایان تور و ذی‌نفعان باید محیط گردشگری دشت لوت را توسعه دهند. مناظر منحصر به فرد، پدیده‌های ژئومورفولوژیکی، آثار باستانی، فرهنگ بومی و اکوسیستم‌های کویری از مهم‌ترین عوامل جذب گردشگران به سوی دشت لوت هستند؛ بنابراین باید زیرساخت‌ها و امکانات رفاهی در این منطقه ایجاد شود. گسترش گردشگری در کویر لوت می‌تواند منجر به توزیع عادلانه درآمد در سطح منطقه شود و تا حدودی با پرکردن شکاف توسعه بین مناطق مختلف، به توسعه پایدار کمک کند.

پیشنهاد در این زمینه سرمایه‌گذاری مؤثر در زمینه‌های فرهنگی و مدیریتی در مناطق کویری است تا بتوان از نیمی از ایران در مناطق کویری و بیابان‌های آن به‌عنوان قطب گردشگری استفاده کرده و گردشگران داخلی و خارجی را به این مناطق جذب کرد. با توجه به موقعیت بکر و کویری شهرستان فردوس از حیث جاذبه‌های طبیعی می‌توان از این شهر جهت برگزاری ورزش‌های متناسب با کویر و برگزاری دیدارهای چندجانبه و تورنومنت‌های کویری استفاده کرد. همچنین با توجه به جو فرهنگی و نظام مدیریتی صحیح این شهرستان می‌توان در طرح توسعه شهری، گردشگری و بالاخص گردشگری ورزشی را مورد توجه قرار داد و مناطق تفریحی، توریستی متعددی را در این حوزه احداث کرد و با آموزش نیروی انسانی، استخدام نیروی متخصص، مدیریت صحیح و با تصمیمات و اقدامات مناسب در توسعه این صنعت مهم گامی اساسی برداشت.

منابع

- ادبی فیروزجاه، جواد، کوزه‌چیان، هاشم، و احسانی، محمد. (۱۳۸۸). بررسی مهم‌ترین جاذبه‌های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان ورزشی و گردشگری. مدیریت ورزشی، ۱ (۱)، ۶۷-۸۱.
- امین رستم‌کلایی، نگار، و پورسلطانی زرنندی، حسین. (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی استان البرز. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۸ (۲)، ۱۰۹-۱۱۶.
- دلبری، سیدمهدی، و بارانی، حسین. (۱۳۹۴). پتانسیل‌های گردشگری و توسعه پایدار اکوتوریسمی زیست‌بوم بیابانی ایران. جغرافیای فضای گردشگری، ۴ (۱۶)، ۲۳-۳۴.
- زاهدی، شهین. (۱۳۸۲). چالش‌های توسعه پایدار از منظر اکوتوریسم. مجله مدرس علوم انسانی، ۷ (۳)، ۸۹-۱۰۴.
- علی‌اکبری، اسماعیل، و اسماعیلی، بنفشه. (۱۳۹۵). توسعه گردشگری بومی و پایداری نظام سکونتگاهی حاشیه کویر. مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۱ (۳۶)، ۱-۳۳.
- کریمی، مهدی، و کریمی، نجمه. (۱۳۹۷). بررسی تأثیرات گردشگری ورزشی در کشورهای میزبان. مجموعه مقالات همایش جامعه علمی ایرانیان مقیم چین، بررسی فرایندها و دستاوردهای توسعه در چین. چین: مجمع دانشجویان مقیم پکن. بازیابی شده در (۱۳/۱۰/۱۴۰۱)، از: <https://sid.ir/paper/898989/fa>
- کی منش، دلارام. (۱۴۰۱). گزارش تنوع جاذبه‌های گردشگری منبع اصلی جذب گردشگران در استان یزد. بازیابی شده در (۰۶/۰۲/۱۴۰۲)، از: <https://portal.yazdcity.ir/%d8%aa%d9%86%d9%88%d8%b9-%d8%ac%d8>
- ناصری، محمد. (۱۳۸۴). بررسی توانمندی‌های طبیعت‌گردی شهرستان اسفراین. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد جهانگردی). دانشکده جغرافیا و علوم محیطی، دانشگاه حکیم سبزواری، ایران.
- هاشمی‌گازار، مریم. (۱۳۹۸). اکوتوریسم و حفاظت از تنوع زیستی بیابان و کویر (مطالعه موردی: مناطق اکوتوریسم کویر خراسان جنوبی، تحت حفاظت سازمان محیط‌زیست). مجموعه

مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی گردشگری بیابان لوت؛ فرصت‌های محلی و بین‌المللی. بیرجند:

دانشگاه بیرجند. بازیابی شده در (۱۶/۱۰/۱۴۰۱)، از: <https://civilica.com/doc/897797>

- هاشمی، مصطفی، علی‌پور، عباس، یوسفی فشکی، محسن، و موسوی، میرنجف. (۱۳۹۹). شناسایی و اولویت‌بندی قابلیت‌های گردشگری در مناطق کویری و بیابانی استان قم. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۲ (۱)، ۱۷-۳۷.

- یعقوبی، نورمحمد، قصاب‌زاده لنگری، زینب، آهنگ، فرحناز، و غفاری، حسن. (۱۳۹۸). تدوین راهبردهای توسعه اکوتوریسم بیابان در دشت لوت. فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی، ۱۰ (۴۰)، ۱۵۱-۱۷۴.

- Asadisaravi, M., Ezanloo, M., & Seyed Alipour, Kh. (2022). Development of sustainable tourism strategies in the desert regions of northeast Kerman Province. *Naqshejahan-Basic Studies and New Technologies of Architecture and Planning*, 12(2), 74-94.

- Faulkner, B., Tideswell, C., & Westone, A. (1998). Leveraging Tourism Benefits from the Sydney 2000 Olympics. In *Sport Management: Opportunities and Changes, Fourth Annual Conference of the Sport Management Association of Australia and New Zeland*. Gold Coast: Griffith University.

- Hall, C. (1992). Adventure, sport and health tourism. In M. L. & C. M. Hall (Eds.), *Special interest tourism*. London: Bellhaven Press.

- Lippke, R. L. (2001). Five concerns regarding commercialisation of Leisure. *Business and Society Review*, 2(2), 107-126.

- Murgante, B., Eskandari Sani, M., Pishgahi, S., Zarghamfard, M., & Kahaki, F. (2021). Factors affecting the lut desert tourism in Iran: Developing an interpretive-structural model. *Sustainability*, 13(13), 7245- 7263. Doi:10.3390/su13137245

- Ngoka, P. (2013). Sports tourism and sustainable development in Africa. *Jorind*, 11(1), 78-89.

- Oladipo, O. S. (2021). Heritage sport tourism for sustainable development in Nigeria. *Journal of Tourism & Sports Management*, 4(1), 365-374.

- Pambudi, P. S., & Nurhasan, N. W. K. (2020). Sustainable development of sport tourism in Banyuwangi. *Sustainable development of sport*, 15, 117-126. Doi: 10.22630/TIRR.2020.13.10

- Pitts, B. (1999). Sport tourism and niche markets. *Journal of Vacation Marketing*, 5(1), 31-50.

- Soyland, H. S. (2020). *Qatars sports strategy: A case of sports diplomacy or sportswashing?* (Unpublished master's thesis). University Institute of Lisbon, Lisbon, Portugal.

- Yang, J. J., Huai-Wei Lo, Chen-Shen Chao, Chih-Chien Shen, & Chin-Cheng Yang. (2020). Establishing a sustainable sports tourism evaluation framework with a hybrid multi-criteria decision-making model to explore potential sports tourism attractions in Taiwan. *Sustainability*, 12(4), 1673. Doi: 10.3390/su12041673.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی